

СИЛАБУС ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

ЕВОЛЮЦІЙНА ЕКОЛОГІЯ

спеціальність		обов'язковість дисципліни	
освітня програма		факультет	Біотехнологій
освітній рівень	перший (бакалаврський)	кафедра	Екології та біотехнологій в рослинництві

ВИКЛАДАЧ

ПУЗІК ВОЛОДИМИР КУЗЬМИЧ

Вища освіта – Харківський сільськогосподарський інститут ім. В.В. Докучаєва;
Науковий ступень – доктор сільськогосподарських наук (спеціальність 03.00.16 «Екологія»).

Вчене звання - професор

Досвід роботи – більше 40 років

Показники професійної активності з тематики курсу:

- автор більше 150 методичних розробок;
- співавтор 120 навчальних посібників;
- учасник наукових і методичних конференцій.

телефон	+380675720238	електронна пошта		дистанційна підтримка	Google Meet Moodle, ZOOM

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСВІТНЮ КОМПОНЕНТУ (ДИСЦИПЛІНУ)

Мета	полягає у формуванні розуміння еволюційних ідей, вчення про мікроеволюцію, адаптаціогенез, проблем макроеволюції та антропогенезу в історичному аспекті та перспективах розвитку еволюції біологічного світу
Формат	лекції, практичні заняття, самостійна робота, індивідуальні завдання, командна робота
Обсяг і форми контролю	3 кредити ECTS (90 годин): 12 годин лекції, 18 годин лабораторно-практичні; модульний контроль (2 модулі); підсумковий контроль залік.
Вимоги викладача	вчасне виконання завдань, активність, командна робота

ВІДПОВІДНІСТЬ СТАНДАРТУ ОСВІТИ І ОСВІТНІЙ ПРОГРАМИ

Компетенції	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу еволюційних і екологічних процесів. Здатність застосовувати теоретичні знання у практичних ситуаціях (аналіз популяцій, екосистем, адаптивних стратегій). Здатність до пошуку, опрацювання та критичного аналізу наукової інформації з різних джерел. Здатність використовувати інформаційні технології, статистичні методи та програмне забезпечення для аналізу екологічних даних. Здатність працювати в команді та ефективно комунікувати з фахівцями суміжних галузей (біологія, генетика, природоохоронна діяльність). Здатність до критичного оцінювання гіпотез, інтерпретації результатів досліджень і формування науково обґрунтованих висновків. Здатність діяти на основі етичних принципів та академічної доброчесності. Здатність усвідомлювати глобальні екологічні проблеми та відповідальність за збереження біорізноманіття. Здатність приймати рішення в умовах невизначеності та екологічних ризиків. Здатність до безперервного професійного розвитку та самонавчання у сфері еволюційної біології та екології.	Програмні результати навчання	Пояснювати основні закономірності еволюційних процесів у популяціях та екосистемах. Аналізувати механізми природного добору, генетичного дрейфу, міграції та мутацій у формуванні адаптацій. Інтерпретувати взаємозв'язки між екологічними факторами та еволюційними стратегіями організмів. Оцінювати вплив біотичних і абіотичних чинників на динаміку популяцій та біорізноманіття. Використовувати математичні та статистичні методи для аналізу еволюційно-екологічних даних. Порівнювати адаптивні стратегії різних таксонів у різних екологічних умовах. Обґрунтовувати роль еволюційних процесів у формуванні екосистемної стійкості. Прогнозувати наслідки антропогенного впливу на еволюційні процеси та біорізноманіття. Планувати та реалізовувати елементи наукового дослідження в галузі еволюційної екології, аналізувати та презентувати результати. Дотримуватися принципів екологічної етики, біобезпеки та академічної доброчесності. Застосовувати сучасні інформаційні технології для моделювання еволюційних процесів. Формувати науково обґрунтовані рекомендації щодо збереження біорізноманіття та сталого природокористування.

СТРУКТУРА ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ (ДИСЦИПЛІНИ)

МОДУЛЬ 1. ВИНИКНЕННЯ І РОЗВИТОК ЕВОЛЮЦІЙНИХ ІДЕЙ ДО Ч. ДАРВІНА

Лекція 1.	Вступ. Предмет і завдання еволюційної екології, методи досліджень, зв'язки з іншими науками	Практичне заняття ПЗ 1	Метафізичний період у розвитку науки, креаціоністські погляди на природу.	Самостійна робота	Значення праць Дж. Рея і К. Ліннея., Ж.Б. Ламарка. Еволюційне вчення Ч. Дарвіна. Синтетична теорія еволюції та її засновники. Сучасні напрями розвитку еволюційної біології. Докази еволюції та методи її дослідження
Лекція 2.	Вступ. Предмет і завдання еволюційної екології, методи досліджень, зв'язки з іншими науками	ПЗ 2	Сучасні напрями розвитку еволюційної біології. Докази еволюції та методи її дослідження		
		ПЗ 3	Основні властивості живого. П'ять аксіом теоретичної біології. Рівні організації життя. Геохронологія Землі.		

МОДУЛЬ 2. ОСНОВНІ НАПРЯМИ МАКРОЕВОЛЮЦІЇ

Лекція 3.	Походження і розвиток життя на Землі.	ПЗ 4	Природний добір як основна рушійна і спрямовуюча сила еволюції. Форми природного добору		Монофілетична і поліфілетична еволюція. Сітчаста еволюція. Еволюція онтогенезу. Ембріонізація і автономізація онтогенезу. Вчення про філембріогенез. Співвідношення індивідуального та історичного розвитку. Способи філогенетичних перетворень органів і функцій. Кількісні і якісні функціональні зміни органів.
Лекція 4.	Генетичні основи та елементарні фактори еволюції.	ПЗ 5	Визначення поняття “макроеволюція”. Шляхи макроеволюції.		
Лекція 5.	Еволюція організмів і функцій.	ПЗ 6-7	Ембріонізація і автономізація онтогенезу.		
Лекція 6.	Монофілетична і поліфілетична еволюція	ПЗ 8	Прогрес біологічний (ароморфоз і алогенез).		
		ПЗ 9	Морфофізіологічний регрес (катаморфоз, або катагенез), гіперморфоз		

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА ТА МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ

Література

1. Аносов И.П., Кулинич Л.Я. Основы эволюционной теории. Учебн. пособие.- К., 1999. Бровдій В.М., Ільєнко К.П., Пархоменко О.В. Проблеми еволюції організмів. –К.: НПУ, 2004
2. Вернадский В. И. Биосфера и ноосфера. Москва : Рольф, 2019. 576 с.
3. Галькиева Х. Формирование экологического мировоззрения студента в современных условиях вуза. Омский научный вестник. 2018. № 2 (66). С. 91–93.
4. Голдсмит Э. Экологическое мировоззрение. Киев : Эко-Восток, 2015. 37 с.
5. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. 2-ге вид., доп. і випр. Рівне : Волинські обереги, 2011. 552 с.
6. Костенко О. М. Проблеми № 1 сучасної цивілізації (в українському контексті) : монографія. Черкаси, 2008. 112 с.
7. Рибалко Л. Навчання природничих предметів на засадах еколого-еволюційного підходу в загальноосвітніх навчальних закладах: теорія і практика : монографія. Полтава : ФОП Мирон І. А., 2014. 400 с.

Методичне забезпечення

1. Непран І.В., Головань Л.В., Білецький Є.М., І.М. Бузіна, Чуприна Ю.Ю. Екологія АПК. Харк. нац. аграр. ун-т. – Харків, 2020. 197с.
2. І.М. Бузіна, Головань Л.В., Білецький Є.М., Непран І.В., Чуприна Ю.Ю. Стратегія сталого розвитку Харк. нац. аграр. ун-т. – Харків, 2020. 179с.
3. Бузіна І.М., Головань Л.В., Рожков Р.В., Білецький Є.М., Непран І.В., Чуприна Ю.Ю. Управління та поводження з відходами. Лабораторний практикум для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 101 «Екологія». ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. – Харків, 2020. 55 с.
4. Непран І.В., Головань Л.В., Білецький Є.М., І.М. Бузіна, Чуприна Ю.Ю. Екологія АПК: Метод рекомендації до самостійної роботи для здобувачів другого (магістерського) рівня за спеціальністю 101 «Екологія» ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. – Харків, 2020. 52 с.
5. Чуприна Ю. Ю., Головань Л. В., Бузіна І. М. Екологія. Методичні вказівки для виконання практичних робіт. ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. – Харків, 2020. 60 с.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	ОцінкаECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
82–89	B	добре	
74–81	C		
64–73	D		
60–63	E	задовільно	
35-59	FX	незадовільно з можливістюповторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов’язковимповторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

НОРМИ АКАДЕМІЧНОЇ ЕТИКИ ТА ДОБРОЧЕСНОСТІ

Всі учасники освітнього процесу (в тому числі здобувачі освіти) повинні дотримуватися кодексу академічної доброчесності та вимог, які прописані у положенні «Про академічну доброчесність учасників освітнього процесу ДБТУ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, поважати гідність один одного, проявляти доброзичливість, чесність, відповідальність.